

A VILÁGKIÁLLÍTÁS ÚJ HONFOGLALÁS

Lakatos Pál interjúja Makovecz Imrével

Jerzy Nowak lengyel történész mondta nem is olyan régen a magyar választásokra utalva: az MDF abban tévedett, hogy azt hitte, Kossuth népével van dolga, közben Kádár János népével kellett szembenéznie.

En ezzel a véleménnyel nem értek egyet. Nem értek egyet azzal, ha egy négyéves történelmi időszakot utólag minősítenek. Azért nem értek egyet, mert én nem négyéves időszakokban élek, hanem születtem valamikor, és nem tudom, mikor fogok meghalni, és ezalatt az idő alatt élni szeretnék. Az a legfontosabb számomra, hogy azt az időt, amit itt töltök, a lehető legszebben és legjobban töltssem el.

Vagy talán legtisztességesebben, ami ugyanazt jelenti?

En nem használtam ezt a szót, a tisztességet, mert szabad ember szabja meg a saját erkölcsének az alapját. És ez a tisztesség erkölcsi kategória. Tisztességről azért nem beszélek, mert elsősorban szerintem az életünkhöz kedv kell és hit; kíváncsiság és törekvés.

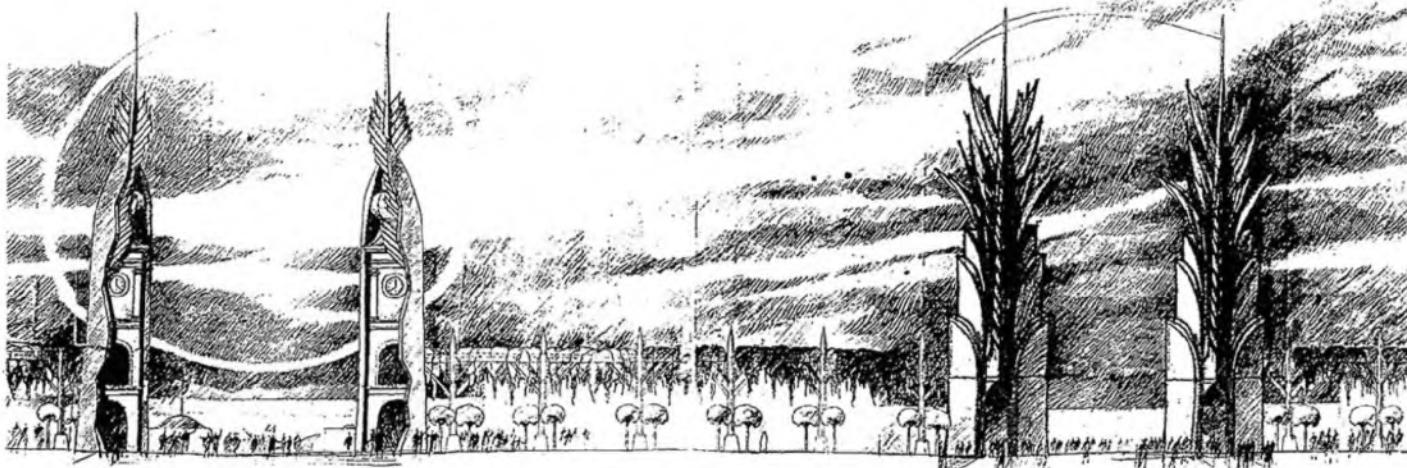
Engedelmeivel akkor Dosztojevszkijt idézem, a Karamazov testvéreket, és megint csak beszéljünk a népről. Ott hangzik el, hogy ha a nép választhat boldogság és szabadság között, akkor mindig a boldogságot választja.

En is a boldogságot választom, és a boldogságnak egyetlenegy komoly feltétele van az én számomra, hogy a boldogság átéléséhez személyemre szabott, megfelelő belső szabadság mindig adott volt. Noha, nem titkolom, nagyon sok olyan hatás ért életemben, amely ezt a belső szabadságot újra és újra megkérdőjelezte. Sőt, nemcsak belső, hanem külső is. Visszatérve az eredeti kérdésre: az elmúlt négy évre vonatkozó Nowak-féle kritikával azért nem értek egyet, mert ez a történet nem fejeződött be, és nem négy évvel ezelőtt kezdődött. Az én számomra akkor kezdődött, amikor kinyílt a szemem és a saját életemet kezdtém el élni, és ez nagyon régen volt már. Ez az élet folytatódik tovább. Úgy gondolom, hogy Antall József és társai mindent megtettek ami tőlük tellett, a kíméletlen és szorító; nem a felszínen működő erők tevékenysége ellenére is. Magyarország az elmúlt négy év alatt – kedvemre – csodálatosan megvál-

tozott, és a népnek a kedve hatalmasan megnőtt. Azonban – és ezért sem a népet, sem az elmúlt kormányoknak a tevékenységét nem szeretném kritizálni – úgy van, ahogy van, és értem, hogy mit lehetne erre mondani – vagy gondolom, – akkor miért nem választotta meg újra? Mert nem választotta meg.

Akkor most egy egyszerű kérdés. Kíváncsi voltam, hogy az a Békés megye, amelyik például földben, értékben, mezőgazdaságban az elmúlt négy évben nagyon sokat kapott, miért fordult az előző kormány ellen? Döbbenetes volt számomra egyetlen mondat: Azért, mert ezek nem vették át a disznómat. Nem kritizálni akarok én, inkább gondolatokat előhozni, olyan gondolatokat is, amivel az ember találkozhat, és az imént a szabadságról volt szó. És bizony eszembe jut, amikor Antall József és Für Lajos a Kremlbe mentek, és nem tudták, hogy esetleg onnan visszajönnek-e. Amikor itt az orosz csapatok kivonulásáról volt szó.

Az Antall-féle küldöttség bátor és hős férfiakból állott, akik a legjobb hitük szerint történelmi feladatot vállaltak föl, és méltón ezt a feladatot teljesítették. Noha nagyon érdekes és különös módon azt mondhatnánk, hogy az embernek a személyes életében nincs miért felépíteni egy életrajzot nemesre, szépre, hiszen meg kell halnia. Mire való akkor ez a törekvés? Ennek ellenére úgy gondolom, hogy egy ország lakossága, amelyet sajátos módon az elmúlt hetven év során többször is lefejeztek, tehetséges emberei elmentek, sokszor nagy tömegekben, sokszor csak csöndben és észrevétlenül, egy ilyen országnak nem tud kialakulni stabil és erős, egymásra támaszkodó vezető rétege. Aki ma törekény, háttér nélküli, gyakrabban éli át a magányosságot, mint a sokak által támogatott szószóló szerepét. Egy ilyen országban hinni, egy a jövőre képes társadalomban, rendkívül merész és szürrealisztikus dolog, és aki erre vállalkozik, hősnek mondható. Ezért, akik dolgoztak, elképesztő történelmi feltételek mellett tették; gondolok Trianonra, gondolok az utódállamok kemény titkos diplomáciai munkáira, gondolok a Nyugat ismert taktikájára és módszereire Közép-Európával kapcsolatosan, melyek egy jöttányit sem változtak az elmúlt hetven év alatt. Hitegetünk, aztán mindenkét magára hagyunk. Elindítani ebben egy folyamatot, és hinni abban, hogy ez az ország fel fog emelkedni, meghozza azok szerint a normák szerint, amelyeket ezek a férfiak a legjobb hitük szerint maguk elé állítottak; ismétlem: szürrealisztikus vállalkozás, minden megbecsülésem és tisztelettem ezeké.

Most emlékművet állít ebben a beszélgetésben?

Nem, hanem azt hiszem, hogy ha a beszélgetésünk úgy folytatódik, ahogy képelem, háttérrel állítok egy olyan kérdésnek, amelyet lehetséges, hogy fel fog tenni: hogy hogyan érzem magam most. Nem emlékművet állítok. Ők a kortársaim voltak, ez az a futballcsapat, amely a magyar történelemben a legmagasabb kvalifikációt fogja elnyerni, természetesen, ha lesz magyar történelem. Nagy László mondta, hogy csókolom őket, mármint a jövőbeni embereket, ha lesz arcuk még. Szóval, ahogy feltettem magamnak a kérdést: hogy vagyok? Köszönöm, jól. Ezt azért váiaszolom így, mert soha senkitől kegyelmet nem kértem; az életemet folytatom úgy, ahogy tudom, és ahogyan ez lehetséges.

Makovecz módra, vagy változtatva, igazodva, mint teszük ezt nagyon sokan?

Az életformámra vonatkozóan változtatási kényszerem nincs, mert azon nem tudok, és nem is akarok változtatni. Környezeti erők természetesen megpróbálnak arról az útról eltéríteni, ahol szeretek járni. Egyre kevesebb munkám van. Ha van, akkor politikai erővel igyekeznek megakadályozni. Én képviselője vagyok valaminek, szívós, mozgalmas és kitaró képviselője. Egyfajta magyarországi minőségnek vagyok a képviselője. S mint ennek a katonája és képviselője, amíg élek, az álláspontomat nem fogom megváltoztatni.

Hol tudja képviselni, ha a szava nemigen hallatszik, hogyha – mint említette – munkát kevesebbet kap?

Mivel munkában is megmutathatom a hitemet, ott, ahol élek. Annyi munkám mindig lesz, hogy örömeimet megaláljam benne. Feltételezem legalábbis. Csak a sötétség, a negatívum az, amelyik minden erővel arra törekszik, hogy közvetett befolyásolási területeket építsen ki a maga számára. Mert befül üres. Mert nincs igazi mondanivalója önmaga és a világ számára. Az a nagy, hiszterikus tömegkommunikációs struktúra, amely behálózza a világot és egy dezinformációs rendszert épít ki, az a sötétség tulajdonában van. Nincs nagy szükség arra, hogy ebben a rendszerben kellő súllyal, kvázi sztárként befolyásoljam az embereket.

Őn hősokeket említett. Beszélt a lélekben tizenötmillió magyar miniszterelnökéről, s közben felidéződnek bennem az elmúlt napok eseményei, amikor a diaszporában élő magyarság néhány képviselője azt mondta, hogy velük az elmúlt négy évben az a magyar kormány nem törődött. Aztán hallom a határon kívüli magyarság képviselőinek a szavát is, akik azt mondják, hogy megkülönböztetés volt; a magyarsággal való törődés csak az anarchiát hozta elő.

A Duna TV létrejött abból a célból, hogy azokon a vidékeken, ahol magyarul nem hangzik el semmi, sem a rádióból, sem a televízióból, ott az emberek, akik magyaroknak érzik magukat, ezt nézhessék. Entz Géza vezetésével kiépült egy támogatási struktúra az elmúlt négy évben, és működött, méghozzá tapintatos és jó kapcsolati rendszert épített ki a szomszéd országokkal, és nagyon komoly sikereket ért el. Magyarország és a szomszéd államok közti viszony nem romlott az elmúlt négy év alatt, sőt konkrétá vált, és megegyezések alapján nagyon sok mindent lehetett tenni a szomszéd országokban élő magyarokért.

Bár a gögös politikát sokan vádolták és azt mondták, hogy semmit nem léphettünk előre, egy jöttányit sem, mert hiszen az alapszerződések nem kötetnek meg addig, míg az ottani magyarság kérdése nem rendeződik.

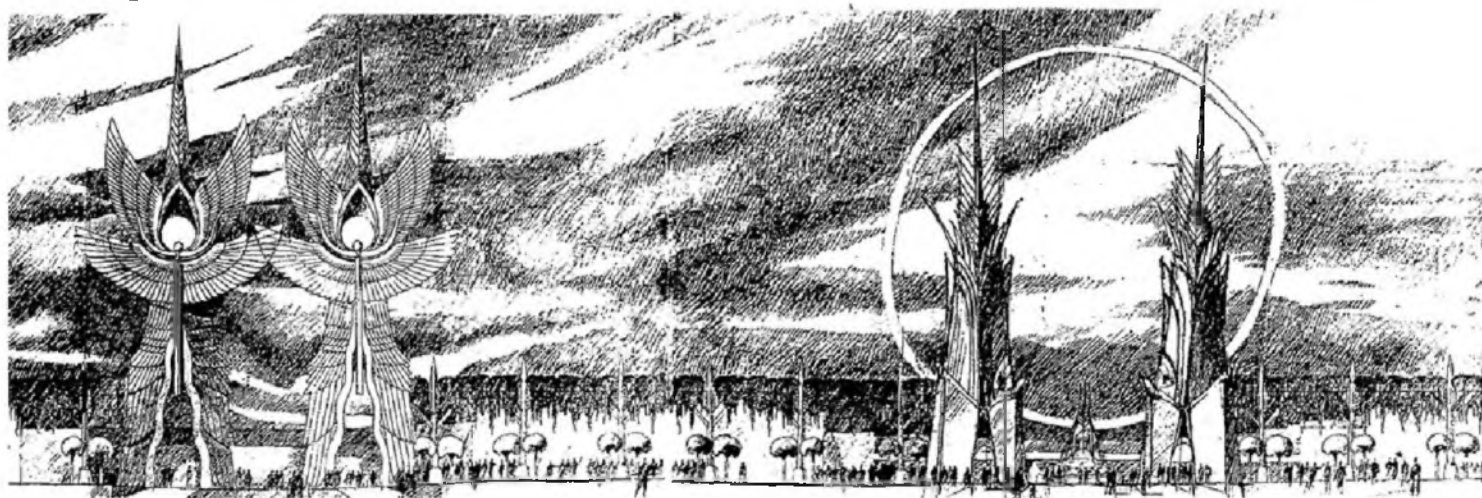
Nem szívesen foglalkozom azzal az elkötelezett újságírói haddal, amely az elmúlt négy év során nemcsak a magyar kormányra, hanem rám személyesen is sok mocskot, szennyet, hazugságot mondott a magyar bíróságok hallgatólagos támogatásával. Amennyiben nem derül ki, hogy mi az értékes és mi az értéktelen, hogy mi a jó és mi a rossz, hanem engednek az úgynevezett fogyasztói struktúrák óriási nyomásának, akkor Magyarország csőcselékké változik. Egy olyan, irányítható, értékeket nem ismerő, pillanatnyi befolyásoltság alapján döntő – idézőjelben mondom a döntést – emberek tömegévé, akikkel mindig azok számolhatnak, akik kódolt szövegeket mondanak az embereknek, és egy soha nyilvánossá nem tett, be nem vallott cél érdekében bomlasztják fel azokat a nemzeti struktúrákat, amelyekből felépül az emberiség.

Nézelődöm itt a szobájában. Az alkotásairól készült fényképeket látok. Itt van a sárospataki gimnázium, és itt van a sevillai világkiállítás magyar pavilonja. Budapesten 1996-ra nem lesz Makovecz-pavilon a világkiállításon?

Semmiképpen sem lett volna. A magyar pavilon tervezését egy kollégám pályázaton elnyerte. Nagyon szép pavilon. Természetesen az épült volna meg. Én nem veszek részt pályázatokon, csakis konkrét megbízásokon dolgozom, mert számomra a munka bizalmi kérdés. Tehát a sevillai magyar pavilon tervezését sem pályázaton nyertem el.

A kérdés és a mondat természetesen a világkiállításról szólt volna inkább.

Végtelenül sajnálom, hogy nem lesz Budapesten világkiállítás; hogy az új kormány ezt nem akarja, nagyon primitív üzleti kérdésnek érzem. Nagyon szeretném tudni, hogy

ki fogja megszerezni a világiállítás rendezésének a jogát azután, hogy erről Magyarország lemond. Bizonyos sejtéseim és információim persze vannak, amelyekről azonban nem szívesen beszélek.

Nem Torontóra gondol?

Nem gondolok semmire. Arra viszont igen, hogy egy ilyen világiállításnak a megrendezése nemcsak azért fontos egy ország számára, mert hallatlan üzlet, óriási bevételt jelent, hanem mert Magyarország esetében az emberek hitét, önbecsülését megfelelő magaslatokra tudta volna vinni. A magyarországi sajtó nem tájékoztatja Magyarországot arról, hogy milyen lelkes, milyen áldozatos, milyen rendkívüli érdekes felkészülési mozgalom indult el Magyarországon minden megyében, az ország különböző tájain, még a kis falvakban is.

Ezerhárom elfogadott pályázat, több, mint négyezer esemény, rendezvény; ez a terv 1996-ra a vidék Magyarországnak. Valamint még azt is elmondhatom, hogy a Világiállítási Programiroda mérhetetlenül nehéz körülmények között érte el azt, amit elért, mivelhogy a kormány annak idején kénytelen volt egy szervezeti kompromisszumba bele menni, ami azt jelentette, hogy nemcsak a Világiállítási Programiroda jött létre, hanem a fővárosnak is létrejött egy ilyen programirodája, és azonos súllyal, puvoárral rendelkeztek. Ami egy világiállítás megszervezésénél életveszélyes, mert a világiállítás az honfoglalás. Ahol nem áldemokratikus, pluralista struktúráknak kell működni, hanem kifejezetten a megvalósulásra orientált központi irányításra van szükség ahhoz, hogy a dolog megvalósuljon. Mint minden nagy beruházásnál. Ennek ellenére sikerült Pataki Etelkának hallatlan jó ritmusban, jó időben olyan helyzetbe hozni a világiállítás programját, hogy sikerrel megvalósítható legyen. Ez az egyik. A másik, tekintettel a feszült, állandó politikai támadásokra, én titokban támogattam Pataki Etelkát ebben az egész ügyben. Magam nem arra hajtottam, hogy épületeket tervezzek mindenáron, hanem arra, hogy segíteni tudjak. Ebből a célból először harmadmagammal megfogalmaztuk a világiállítás filozófiáját és célját egy tanulmány formájában. Ebből a tanulmányból, ebből az üzenetből nyolc építész, az ország legjobb építészei közül összeválogatott munkacsoport kidolgozott egy úgynevezett *masterplan*-t, egy mestertervet, amely a világiállítás eszmei, fizikai tartalmát hordozza. Ez a terv elkészült. Ennek a lényege röviden a következő: a Haller utcát egy gyaloghíd köti össze a világiállítás centrumával. A budai hídfőnél

egy 140 méter átmérőjű lézerkarika jelenik meg, amely lebeg a világiállítás területe fölött. Ez a lézerkarika a Napot jelképezi. A 140 méter átmérőjű karika vetülete egy vásárteret jelöl ki a terület középpontjában; ezt a területet hét pavilon veszi körül nyugatról, amelyben a hét vezérnek megfelelő hét táj képviselőjében épült volna meg egy-egy ház és ezeket hét lézersugár kötötte volna össze a Nap szimbólumával. Ezek mögött a házak mögött háromnegyed körben a nemzetek pavilonjai lettek volna elhelyezve, tengelyben a magyar és az osztrák pavilonnal, amelyek kiemelt jelentőséget kaptak. Ez a nagy körút nyolc pár toronykapuval volt felékesítve, amelyeket egy zöld fal kötött össze, és mintegy a Dunára orientálva, és a Nap felé tekintve mutatta volna be azt, amit ez a világiállítás be akart mutatni. Ezen a központi, 140 méter átmérőjű téren napi vásárok lettek volna, ahol az egyes nemzetek a saját tudásukat, ajándékait, üzeneteiket tették volna ki középre. Amikor a világiállítás bezár, a Napnak ez a szimbóluma fokozatosan eltávolodik az ég felé, megszakadnak a szálak, amelyek lekötik a hét vezér házához, a hét tájházhoz, és ezzel befejeződik a világiállítás. Erre a koncepcióra mondta Horn Gyula és Pető Iván, hogy egyébként sem volt üzenete ennek a világiállításnak. Nem tudom, hogy ezek az urak tudnak-e rajzot olvasni. Kellőképpen tájékozottak voltak-e erről a dologról? De az az érzésem, hogy nem is érdekelte őket. Nem érdekelte őket, hogy micsoda kiemelkedő ünnepet jelentett volna ez egy felfelé törő lakosság számára. Mennyi büszkeséget, mennyi elégedettséget, milyen gazdasági, politikai és kulturális mozgást eredményezett volna ez az országban a legutolsó kis falutól Debrecenen át Kaposváron keresztül Budapestig. Mert az országban ezzel a kiállítással párhuzamosan események zajlottak volna le. Ünnepezt volna az ország; ország-világ előtt. Ezt nem kívánták azok az urak, akik most ezt az országot vezetik. Amit okként elmondtak, az nevenséges, és még politikai értelemben is kikezdehető és gyenge.

(Az interjú elhangzott a Magyar Rádió Vasárnapi Újság című műsorában, 1994. augusztus 14-én. A szöveget a Heti Nemzeti Újság augusztus 26-i számából vettük át. Makovecz Imre nyilatkozata a világiállításról az Új Magyarország szeptember 13-i számában olvasható.)

Kaputornyok terve a budapesti világiállításához

